

Beslutsärende punkt 8

Revisionsrapporter från PwC samt Stadsrevisionen

Förslag till beslut

att anteckna rapporten från PwC samt Stadsrevisionens granskningsredogörelse till protokollet.

Higab AB

Granskning av verksamhetsåret 2016

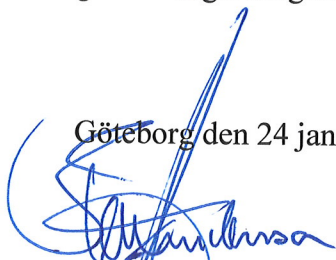
Vi, av kommunfullmäktige utsedda lekmannarevisorer, har granskat om bolagets verksamhet har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om den interna kontrollen har varit tillräcklig. Yrkesrevisorer vid Göteborgs Stads revisionskontor har biträtt oss i granskningen.

Resultatet av granskningen presenteras i bifogad granskningsredogörelse. Granskningsredogörelsen skickas till styrelsen som ett underlag i bolagets fortsatta arbete.

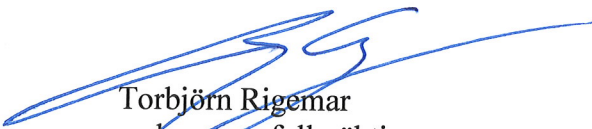
Vi vill betona vikten av att styrelsen vidtar lämpliga åtgärder med anledning av de rekommendationer som lämnas och vill därför ha ett yttrande från styrelsen. Av yttrandet ska framgå vilka åtgärder som bolaget har gjort eller planerar att göra med anledning av rekommendationerna. Yttrandet skickas till stadsrevisionen@stadsrevisionen.goteborg.se senast den 22 juni 2017.

Vårt uttalande till årsstämmorna lämnas i två granskningsrapporter. Granskningsrapporterna skickas till bolaget efter det att styrelsen beslutat att fastställa årsredovisningarna. Uttalandena i granskningsrapporterna grundar sig på granskningsredogörelsen.

Göteborg den 24 januari 2017

Sven R. Andersson
av kommunfullmäktige
utsedd lekmannarevisor

Torbjörn Rigemar
av kommunfullmäktige
utsedd lekmannarevisor

Higab AB

– granskning av verksamhetsåret 2016

Januari 2017

Higab AB. Granskning av verksamhetsåret 2016
Diarienummer: 0139/16

Lekmannarevisorer: Sven Andersson och Torbjörn Rigemar
Yrkesrevisor: Magnus Gréen

www.goteborg.se/stadsrevisionen

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Granskning av verksamheten	6
Grundläggande granskning	6
Granskning av styrelsens ansvar och arbetssätt	7
Granskning av marknadsföring av stora saluhallen	10
Granskning av stora investeringar i Göteborgs Stad	15
Granskning av rutiner för bisysslor i Göteborgs Stad	15
Uppföljning av upphandling och inköp	16
Uppföljning av arkivhantering	17
Rekommendationer till dotterbolagen i koncernen	18
Göteborgs Stads Parkerings AB	18
Förvaltnings AB GöteborgsLokaler	19
Älvstranden Utveckling AB	19
Lekmannarevisorernas uppdrag och rapportering	20
Språkbruk och revisionstermer	21

Bilaga: Setterwalls rättsutredning av frågor med anledning av Higab AB:s marknadsföringskostnader avseende Stora saluhallen och marknadsföringsbidrag till näringsidkarföreningen

Sammanfattning

Bolagets styrelse och verkställande direktör ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande lagar och kommunfullmäktiges mål och riktlinjer.

Lekmannarevisorernas uppdrag är att bedöma om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Årets granskning av bolaget omfattar:

- grundläggande granskning
- styrelsens ansvar och arbetssätt
- marknadsföring av stora saluhallen
- stora investeringar i Göteborgs Stad
- rutiner för bedömning av bisysslor i Göteborgs Stad
- uppföljning av föregående års rekommendationer.

Granskningen visar att delar av bolagets verksamhet har brister som behöver åtgärdas. Därför lämnar vi följande rekommendationer (se sidan 5):

Tabell: Sammanställning av rekommendationer

Område	Rekommendation
Granskning av styrelsens ansvar och arbetssätt	<p>Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se till att styrelsens protokoll förs i nummerföljd.</p> <p>Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att utveckla en rutin för kontroll av jävsrisker för den verkställande direktören.</p>
Granskning av marknadsföring av stora saluhallen	<p>Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att tillse att bolaget tar fram ett ändamålsenligt styrande dokument särskilt för marknadsföring och inköp av tjänster kopplade till marknadsföring av den verksamhet bolaget bedriver med stöd av 3 kap. 6 § i befogenhetslagen.</p> <p>Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att i ökad utsträckning fatta beslut om enskilda fall av marknadsföring och inköp av tjänster kopplade till marknadsföring i den verksamhet som bolaget bedriver med stöd av 3 kap. 6 § i befogenhetslagen.</p>
Uppföljande granskning av upphandling och inköp (År 2013 granskade vi upphandling och inköp. Uppföljande granskning genomfördes år 2015 och den resulterade i tre nya rekommendationer. Mot bakgrund av ett byte av inköpsamordnare hos bolaget gjordes begränsat med uppföljning år 2016. Rekommendationerna kvarstår år 2016)	<p>Lekmannarevisorerna rekommenderar verkställande direktören att utvärdera möjligheterna till periodisk uppföljning av leverantörer vars fakturor ej baseras på en inköpsorder.</p> <p>Lekmannarevisorerna rekommenderar verkställande direktören att säkerställa att service- och underhållsarbeten inte enbart kan utföras av en leverantör i syfte att ej skapa inlåsnings effekter mot enskilda leverantörer. I de fall där bolaget är låst till en specifik leverantör bör detta tydligt dokumenteras och sammanställas.</p> <p>Lekmannarevisorerna rekommenderar verkställande direktören att säkerställa att dokumentation i bolagets projekthanteringssystem SES överensstämmer med fattade beslut och genomförda upphandlingar.</p>

I övrigt bedömer vi att bolaget har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt att den interna kontrollen varit tillräcklig.

Granskning av verksamheten

Bolagets styrelse och verkställande direktör ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande lagar och kommunfullmäktiges mål och riktlinjer. Lekmannarevisorernas uppdrag är att bedöma om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen av verksamheten omfattar en grundläggande del, som är en översiktlig granskning av bolagets ledning och styrning ur ett internkontrollperspektiv, fyra fördjupade granskningar samt uppföljning av tidigare års granskning.¹

Grundläggande granskning

Den grundläggande granskningen syftar till att översiktligt bedöma bolagets ledning och styrning samt interna kontroll. Det innebär att revisorerna löpande följer styrelsens protokoll och handlingar och informerar sig om verksamheten. Granskningen omfattar följande delar:

- följsamhet mot kommunfullmäktiges bolagsordning
- följsamhet mot styrelsens ansvar i aktiebolagslagen
- följsamhet mot kommunfullmäktiges ägardirektiv
- följsamhet mot kommunfullmäktiges riktlinjer och direktiv för Göteborgs Stads bolag
- följsamhet mot kommunfullmäktiges budget
- följsamhet mot kommunfullmäktiges regler för budget och uppföljning
- följsamhet mot kommunfullmäktiges riktlinjer för intern kontroll
- styrning och uppföljning av verksamhet och ekonomi
- beslutsunderlag
- hantering av särskilda uppdrag från kommunstyrelsen/kommunfullmäktige.

¹ Se lekmannarevisorernas granskningsplan, april 2016

Iakttagelser

Granskningen av styrelsens ansvar och arbetssätt visar att styrelsen inte fullt ut möter krav ställda i aktiebolagslagen. Vår granskning visar också att det finns en risk för att marknadsföring av stora saluhallen står i strid med bolagsordningen och utgör otillåtet stöd till enskilda näringsidkare.

Bedömning

Lekmannarevisorernas översiktliga bedömning är att bolaget i huvudsak har en tillfredsställande ledning och styrning samt tillräcklig intern kontroll inom de flesta områden som omfattats av den grundläggande granskningen. Som framgår av iakttagelserna här ovan bedömer vi att det finns en risk för att bolaget inte är följsamt mot bolagsordningen och att styrelsen på några punkter inte möter krav ställda i aktiebolagslagen.

Granskning av styrelsens ansvar och arbetssätt

Utgångspunkter i granskningen

Lekmannarevisorerna har granskat styrelsens ansvar och arbetssätt. Syftet är att bedöma hur bolagets styrelse tar sitt ansvar och arbetar för att ta hand om sitt uppdrag att styra bolaget i förhållande till ägarens krav och gällande regelverk. Ytterligare ett syfte är att med dialogen som verktyg stödja styrelsen i sitt fortsatta uppdrag.

Metoder för granskningen omfattar dokumentstudier, genomgång av styrelseprotokoll och statistik över närvaro vid styrelsemöten, kontakter med bolagets verkställande direktör, auktoriserade revisor, Göteborgs Stadshus AB och stadsledningskontor samt enkät till och dialog med styrelsen.

Bedömningar görs mot den kravbild som ställs på styrelsen i gällande aktiebolagslag, bolagsordning, ägardirektiv från bolagsstämma och styrdokument som meddelats av Göteborgs stad.

Iakttagelser

Genomförd granskning visar att styrelsen möter de allra flesta krav som ställs på styrelsen i aktiebolagslagen, ägardirektiv från bolagsstämma och styrdokument som meddelats av Göteborgs stad. Samtidigt framkommer avvikelser, där styrelsen inte fullt ut möter ställda krav. Här nedan redovisas i huvudsak avvikelser inom följande områden:

- registrering hos Bolagsverket
- protokoll i nummerföljd
- kontroll av jävrisiker.

Därutöver bedömer vi att det finns en risk för att styrelsen inte håller sig helt inom de kommunala befogenheter som anges i bolagsordningen. De iakttagelser som bygger upp till denna bedömning redovisas längre fram under rubriken: Granskning av marknadsföring av stora saluhallen.

Registrering i aktiebolagsregistret

Aktiebolagslagen anger att registrering av styrelseledamöter och styrelsesuppleanter ska ske genast efter att ett förhållande har ändrats. Yttrande rörande tolkningen av begreppet genast har begärts in från Bolagsverket. Bolagsverkets tolkning är att anmälan för registrering ska lämnas in så snart bolagsstämma har hållits.

2015 års granskning av bolagets följsamhet mot lagens krav på registrering av styrelseledamöter och styrelsesuppleanter visade att det tog femtiofyra dagar från att årsstämman hölls till dess att anmälan lämnats in för registrering hos Bolagsverket. Granskningen visade också att anmälan som lämnats in till Bolagsverket inte var komplett. Effekten av detta var att tiden för registrering förlängdes ytterligare.

Vid uppföljning år 2016 kan vi konstatera att ett registreringsärende avseende ny företrädare inkommit till bolagsverket sju dagar efter hållandet av årsstämman. Efter ytterligare nitton dagar var ändringen av företrädare registrerad. I september uppgick tiden mellan styrelsemötet och inlämnandet av anmälan av tillförordnad verkställande direktör till sju dagar. Efter ytterligare åtta dagar var registreringen genomförd.

Protokoll i nummerfölj

Enligt aktiebolagslagens bestämmelser (8 kap § 26) skall styrelsens protokoll föras i nummerfölj. Granskningen av styrelseprotokoll under perioden den 24 september år 2015 till den 12 september år 2016 visar exempel på att protokoll inte har förts i en tydligt ordnad nummerfölj. En avvikelse under år 2015 är att det finns två protokoll med nummer 4. En annan avvikelse är att protokollet för det extra styrelsemötet den 4 mars år 2016 inte har nummerats.

Bevakning av jävsrisker för den verkställande direktören

Enligt gällande arbetsordning ska ordförande tillse att jävsregler iakttas. Vidare ska verkställande direktören också enligt styrelsens arbetsordning noggrant iaktta aktiebolagslagens jävsregler. Aktiebolagslagen stadgar att jäv inte får förekomma vid hantering av bolagets angelägenheter, vare sig det är styrelsen eller den verkställande direktören som utför hanteringen.

Enligt aktiebolagslagens bestämmelser (8 kap § 23 och § 34) får styrelseledamot/verkställande direktör inte handlägga en fråga om:

1. avtal mellan styrelseledamoten/verkställande direktören och bolaget,
2. avtal mellan bolaget och en tredje man, om styrelseledamoten/verkställande direktören i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot bolagets, eller
3. avtal mellan bolaget och en juridisk person som styrelseledamoten/verkställande direktören ensam eller tillsammans med någon annan får företräda.²

I anslutning till 2012 års granskning av styrelsens ansvar och arbetsätt rekommenderades styrelsen att utveckla sin kontroll över jävrisiker i styrelsearbetet samt finner en form för att bevaka jävrisiker för den verkställande direktören.

I uppföljningen av vilka åtgärder styrelsen vidtagit med anledning av rekommendationen konstaterade lekmannarevisorerna att bolagets styrelse under 2013 infört mötesrutiner för att synliggöra risk för jäv i samband med styrelsemöten. Granskningen av tio styrelseprotokoll visar att rutinen, som bygger på att ordförande tar upp frågan om styrelsens jäv innan styrelsemötet börjar, är i bruk om än inte vid alla styrelsemöten under år 2016. Det förekommer också att styrelsemöter vid denna punkt anmäler jäv kopplat till ett särskilt ärende på dagordningen. Av dialogen med styrelsen framgår det att styrelsen inte har utvecklat någon form för bevakning av jävrisiker för den verkställande direktören.

Bedömning

En samlad bedömning är att styrelsen i huvudsak tar sitt ansvar och arbetar för att ta hand om sitt uppdrag att styra bolaget i förhållande till ägarens krav och gällande regelverk. Vi bedömer att styrelsen inte fullt ut möter aktiebolagslagens krav på följande tre områden.

För det första bedömer vi avseende registrering i aktiebolagsregistret att det har skett en förbättring när anmälan av företrädare inkom till bolagsverket sju dagar efter det att årsstämman hölls.

² "Bestämmelserna i första stycket gäller inte om styrelseledamoten/verkställande direktören, direkt eller indirekt genom en juridisk person, äger samtliga aktier i bolaget. Bestämmelsen i första stycket 3 gäller inte heller om bolagets motpart är ett företag i samma koncern eller i en företagsgrupp av motsvarande slag. Med avtal som avses i första stycket jämställs rättegång eller annan talan."

Lekmannarevisorerna bedömer att styrelsen lever upp till en acceptabel nivå när anmälan av företrädare lämnas in för registrering inom sju dagar. Registreringar hänger samman med såväl rätten att företräda bolaget som med ansvaret för styrelseuppdraget. Därför ligger det i styrelsens intresse att se till att bolaget efterlever kravet på att genast lämna in anmälan av företrädare till bolagsverket.

Utifrån genomförd granskning bedömer vi att styrelsen har en hantering av protokoll som inte fullt ut motsvarar aktiebolagslagens krav. Vi menar att protokollshanteringen kan förbättras när det gäller att föra protokollen i nummerföljd. Vi riktar därför följande rekommendation till styrelsen:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se till att styrelsens protokoll förs i nummerföljd.

Efter genomförd granskning bedömer vi att det för styrelsen finns en tillfredsställande jävskontroll så länge ordförande tar upp frågan om styrelsens jäv på samtliga styrelsemöten. För att uppnå den effektiva jävskontroll som styrelsens arbetsordning och aktiebolagslagen kräver behöver styrelsen komplettera sin nuvarande rutin med en rutin för kontroll av jävsrisker för den verkställande direktören. Därför riktar vi följande rekommendation till styrelsen:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att utveckla en rutin för kontroll av jävsrisker för den verkställande direktören.

Granskning av marknadsföring av stora saluhallen

Utgångspunkter i granskningen

Styrelsen ska styra bolaget mot att på effektivt möjligast sätt nå ändamålet med verksamheten och hålla sig inom de ramar som bolagsordningen anger. Bolaget är genom sin bolagsordning bundet att agera inom de kommunalrättsliga principerna i 2 kap. och 8 kap. 3 c § kommunallagen. Bolaget omfattas även av EU:s regler rörande statsstöd som kodifierats i svensk rätt via lag (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler.

Syftet med granskningen är att bedöma om marknadsföringen av stora saluhallen under åren 2014-2016 är förenlig med de kommunalrättsliga principerna. Särskilt fokus har varit på stöd till enskilda näringsidkare.

Metoder för vår granskning omfattar genomgång av bolagsordning, styrelseprotokoll med tillhörande presentationsmaterial, avtal med Roadrunner AB, arbetsmaterialet ”Konsekvensanalys Stora Saluhallen”, avtal med Förvaltnings AB GöteborgsLokaler och bolagsöversynens ”Förslag om framtida inriktning för bolag inom Göteborgs Stad – Lokaler” och ”Förslag till effektivare utnyttjande av fastighetsbeståndet inom Göteborgs Stadshus AB:s lokalkluster”. Därutöver ingår intervjuer med ansvarig affärsområdeschef och kundansvarig, faktaavstämningar och dialog med styrelsen.

Då det under granskningens gång stod klart att bolagets marknadsföring skulle kunna innebära en risk mot gällande lagregler, i första hand kommunallagens regler mot stöd till enskild respektive de stadsstödsrättsliga reglerna beslutades att begära ett särskilt externt rättsutlåtande i frågan. Syftet med detta var att ge ytterligare underlag för att kunna göra en korrekt bedömning av granskningens resultat.

lakttagelser

Bakgrunden är att bolaget genom sin verkställande direktör i december 2014 tecknade avtal med produktionsbolaget Roadrunner AB för produktion av en TV-serie. Detta avtal innebär att bolaget har betalat 1,3 miljoner kronor till produktionsbolaget för TV-serien ”En tysk, en fransman och en husman.” TV-serien visades i fem avsnitt på SVT under år 2016. TV-serien ses av bolagets företrädare som en marknadsföring av destinationen stora saluhallen. Denna marknadsföring är del av ett större åtgärds paket beräknat till 3,3 miljoner kronor under åren 2014–2016.

Bolagets samlade kostnader för marknadsföring av stora saluhallen under åren 2014–2017 innehåller ytterligare poster och omfattar följande delar:

- 1,3 miljoner kronor genom avtal med produktionsbolaget
- övriga åtgärder inom paketet till en kostnad om 2 miljoner kronor (del av övriga åtgärder är samarbetsavtal om centrumutveckling med Förvaltnings AB GöteborgsLokaler)
- därutöver har bolaget under år 2014 betalt ut 210 000 kronor i marknadsföringsbidrag till Saluhallshandlarnas intresseförening
- för år 2017 har kundansvarig för stora saluhallen yrkat på ytterligare 1,3 miljoner kronor till marknadsföring.

Motiv till ökad marknadsföring

Beslut om åtgärdspaketet har inte tagits av styrelsen utan av verkställande direktören under och inom ramen för sin delegation/löpande förvaltning. Styrelsen informerades om åtgärdspaketet den 29 september år 2014 och löpande därefter. Av presentationen för styrelsen och intervjuer framgår att åtgärdspaketet har sin upprinnelse i följande två händelser:

- upprustningen under år 2010 och 2012 med stängningar av delar av stora saluhallen
- en planerad gradvis uppjustering av genomsnittliga hyresnivåer till marknadshyra som genomfördes under åren 2008–2015.

Bolagets konsekvensanalys var under år 2014 att hyresgästerna i stora saluhallen med inriktning på livsmedel hade svårt att bedriva en lönsam verksamhet på grund av sviktande kundunderlag. Deras omsättning hade minskat med 25 procent under åren 2009–2013. Vidare bedömde bolaget att det fanns risk för att hyresgäster i stora saluhallen skulle lämna eller försätta sina verksamheter i konkurs. Målet med bolagets åtgärder var att skapa förutsättningar för ökad omsättning hos hyresgästerna för att möta marknadsanpassade hyresnivåer och stanna kvar i stora saluhallen på sikt.

Förhållningssätt

Intervjuade tjänstemän uppger att de vet om att ett kommunalt bolags marknadsföring på en konkurrensutsatt marknad innebär en risk för att bryta mot kommunalrättsliga principer. Verkställande direktören menar att det inom bolaget pratas om stöd till enskilda näringsidkare varje dag. Samtidigt har bolaget inte i text utvecklat några styrande eller stödjande dokument för marknadsföringen.

När kundansvarig för stora saluhallen yrkar på 1,3 miljoner kronor till marknadsföring för år 2017 sätts beloppet i relation till hyresgästernas omsättning. Beloppet motsvarar 0,66 % av hyresgästernas omsättning. Med detta förhållningssätt blir marknadsföringen av stora saluhallen jämförbar med tidigare marknadsföringsbidrag till Kronhusbodarna med 100 000 kronor under åren 2014–2015 och Feskekörka med 60 000 kronor per år under åren 2010–2013. Marknadsföringsbidrag till de jämförbara verksamheterna motsvarade cirka 0,5 % av omsättningen.

Bolagets företrädare jämför sig med de privata aktörerna och menar att de privata aktörerna stödjer sina hyresgäster/kunder mer. De upplever att bolaget är relativt återhållsamt i sin marknadsföring. Bolaget jämför stora saluhallen med det kommunalt ägda Hötorgshallen i Stockholm och det privat ägda Torvehallerne i Köpenhamn. De har enligt bolaget ett likartat upplägg för sin marknadsföring och sätter enligt bolagets uppskattning av cirka 1 procent av hyresgästernas omsättning för marknadsföringsändamål.

Proportionalitet

Av det externa rättsutlåtandet framgår bland annat att om bolag som Higab mot bakgrund av syftet bakom 3 kap. 6 § i befogenhetslagen ska driva verksamhet på affärsmässig grund måste också kostnader för marknadsföring av bolagets lokaler accepteras som kompetensenliga i sig.³ Marknadsföring kan sägas vara en integrerad del i en affärsmässigt bedriven verksamhet och sådana åtgärder utgör ett normalt led i alla vinstdrivande bolags verksamhet. Vidare är syftet med särregleringen i befogenhetslagen att verksamheten ska kunna bedrivas under samma förutsättningar som den verksamhet som bedrivs av motsvarande privata aktörer. I detta måste rimligtvis inräknas även marknadsföringsåtgärder och andra typer av affärsstrategiska beslut. Med det sagt menar utredarna att marknadsföring och inköp av tjänster kopplade till marknadsföring är naturliga i Higabs verksamhet. Inom ramen för denna marknadsföring kan till exempel även inrymmas kostnader för reklamtjänster.

Det är därmed inte sagt att alla kostnader som Higab har och som skulle kunna få positiva effekter för avsättningen av bolagets lokaler är kompetensenliga. Även i sig kompetensenliga åtgärder kan gå utanför ramen för kommunal kompetens i ett enskilt fall när *kostnaden för åtgärden inte står i tillräcklig proportion mot den kommunala nyttan*. När det gäller marknadsföring måste också, mot bakgrund av de kommunalrättsliga kompetensbegränsningarna när det gäller bidrag till enskilda näringsidkare, *skiljelinjen mellan marknadsföringen av egna tjänster och stöd till näringsidkare* diskuteras.

Renodling av fastighetsinnehavet

I bolagsöversynen omfattade den verksamhet som bolaget bedriver med stöd av 3 kap. 6 § i befogenhetslagen cirka 15 procent av fastighetsinnehavet. Detta innehav beskrev utredningen som inrymmande verksamheter som i stor utsträckning bedrivs i en kommersiell miljö som tillhör det egentliga näringslivet. Fastighetsinnehavet innefattade under år 2013 bland annat industribyar, hantverkshus, saluhallar och restauranger. Mot bakgrund av förändringar i konkurrenslagstiftningen och en striktare tillämpning av reglerna om otillåtet statsstöd föreslog bolagsöversynen en grundlig genomlysning av detta fastighetsbestånd.

Moderbolaget fick den 5 juni 2014 kommunfullmäktiges uppdrag att i nära samverkan med berörda dotterbolag ta fram ett förslag om

³ I 3 kap. 6 § i befogenhetslagen anges att en kommun bland annat får tillgodose små företags behov av lokaler i kommunen under förutsättning att verksamheten inriktas på företagarkollektivet i allmänhet.

effektivare utnyttjande av fastighetsbeståndet. När bolaget återrapporterade till kommunfullmäktige den 2 juni 2016 fick bolagen inom lokalkoncernen i tilläggsuppdrag – som svar på tilläggsyrkandet från M, L och KD – att värdera och redovisa motiven för att behålla de fastigheter som inte ingår i koncernens samlade avvecklingsplan. I sitt yrkande skrev M, L och KD bland annat följande:

”De delar som berör omflyttningar av fastigheter inom klustret eller inom det kommunala ägandet i någon form är väl beskrivna och motiverade. Däremot saknas analyser och beslutsalternativ till sådana fastigheter som föreslås kvarstå med sin nuvarande ägarform eller som kan respektive bör avyttras.”

Beredningen av detta tilläggsuppdrag pågår och kommer enligt uppgift från bolaget att omfatta en grundligare analys av risker för att överskrida den kommunala kompetensen i förhållande till det fastighetsinnehav som bolaget avser att behålla med stöd av 3 kap. 6 § i befogenhetslagen.

Bedömning

Denna granskning handlar ytterst om vad ett kommunalt bolag har rätt att syssla med. Vi ställer oss bakom det externa rättsutlåtandet som, med stöd av förarbeten till befogenhetslagen, menar att marknadsföring av bolagets fastigheter och inköp av tjänster kopplade till marknadsföring är naturliga i den verksamhet som bedrivs med stöd av 3 kap. 6 § i befogenhetslagen.

De brister vi ser efter genomförd granskning berör i stor utsträckning hur det skulle vara möjligt att förebygga vår slutsats att det finns en risk för att de olika delarna av marknadsföringen av stora saluhallen står i strid med bolagsordningen och utgör otillåtet stöd till enskilda näringsidkare.⁴

Vad som leder fram till denna slutsats är bedömningen att bolaget inte i tillräcklig utsträckning tydliggör vilken nytta bolaget erhåller och får ut av de nedlagda kostnaderna för marknadsföringen av stora saluhallen. I den mån bolaget kan visa att marknadsföringen i huvudsak avser bolagets kostnader för att marknadsföra sig själv som hyresvärd, minskar risken. På motsvarande sätt ökar risken för otillåtet stöd med en marknadsföring som är riktad direkt mot hyresgäster och utformad exempelvis för att öka hyresgästernas omsättning så att de kan betala marknadsanpassade hyror.

⁴ Den rättsliga utredningen landar i den samlade bedömningen att det **inte** finns en välgrundad risk att bolaget överträtt EU:s regler rörande förbjudet statsstöd. Vi gör ingen annan bedömning.

Vi bedömer att risken för att bolaget agerar i strid med bolagsordningen skulle minska med ändamålsenligt utformade styrande dokument och om marknadsföringen av stora saluhallen var ett beslutsärende för styrelsen. Vidare bedömer vi att det finns en förhöjd risk för att liknande brister kan inträffa i enskilda fall av marknadsföring av det fastighetsinnehav som bolaget, efter kommande åiterrapportering av tilläggsuppdraget till kommunfullmäktige, avser att behålla med stöd av 3 kap. 6 § i befogenhetslagen. Mot bakgrund av de iakttagna bristerna och bedömda riskerna riktar vi följande rekommendationer till styrelsen:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att tillse att bolaget tar fram ett ändamålsenligt styrande dokument särskilt för marknadsföring och inköp av tjänster kopplade till marknadsföring av den verksamhet bolaget bedriver med stöd av 3 kap. 6 § i befogenhetslagen.

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att i ökad utsträckning fatta beslut om enskilda fall av marknadsföring och inköp av tjänster kopplade till marknadsföring i den verksamhet som bolaget bedriver med stöd av 3 kap. 6 § i befogenhetslagen.

Granskning av stora investeringar i Göteborgs Stad

Stadsrevisionens granskning av stora investeringar blev klar den 14 juni 2016. Syftet med granskningen var att bedöma om det finns en ändamålsenlig process vid beslut om större investeringar i Göteborgs Stads nämnder och styrelser och om beslutsunderlagen i rimlig grad motsvarar de krav som bör ställas på en nämnd eller en styrelse vid en större investering.

Styrelsen var en av flera granskade nämnder och styrelser. De brister och oklarheter som identifierades inom ramen för granskningen bedöms vara en effekt av otydligheter i regelverken; på stadsgemensam nivå men också inom respektive granskad enhet. Revisionsrapporten har överlämnats för beaktande till styrelsen.

Granskning av rutiner för bisysslor i Göteborgs Stad

Stadsrevisionens granskning av rutiner för bedömning av bisysslor i Göteborgs Stad blev klar den 16 juni 2016. Granskningens syfte var att bedöma om bolag och nämnder har en tillräcklig kontroll för att i rimlig grad försäkra sig om att anställda inte har olämpliga bisysslor som kan vara till skada för Göteborgs Stad.

Bolaget var ett av flera granskade nämnder och bolag. Revisionsrapporten har översänts för beaktande till styrelsen.

Uppföljning av upphandling och inköp

Lekmannarevisorerna granskade år 2013 upphandling och inköp. År 2015 gav lekmannarevisorerna KPMG i uppdrag att granska bolagets interna kontroll avseende upphandling och inköp och samtidigt följa upp de tre rekommendationerna från år 2013. Granskningens resulterade i att lekmannarevisorerna ersatte tidigare lämnade rekommendationer med följande tre nya rekommendationer:

Lekmannarevisorerna rekommenderar verkställande direktören att utvärdera möjligheterna till periodisk uppföljning av leverantörer vars fakturor ej baseras på en inköpsorder.

Lekmannarevisorerna rekommenderar verkställande direktören att säkerställa att service- och underhållsarbeten inte enbart kan utföras av en leverantör i syfte att ej skapa inlåsnings effekter mot enskilda leverantörer. I de fall där bolaget är låst till en specifik leverantör bör detta tydligt dokumenteras och sammanställas.

Lekmannarevisorerna rekommenderar verkställande direktören att säkerställa att dokumentation i bolagets projekthanteringssystem SES överensstämmer med fattade beslut och genomförda upphandlingar.

Iakttagelser

I början av år 2016 lämnade ordinarie inköpsamordnare bolaget för tjänst hos annan förvaltning. I mitten av oktober månad anställdes en ny inköpsamordnare. Däremellan har den löpande upphandlings- och inköpsamordningen hanterats med hjälp av en konsult. Det innebär att utvecklingsarbete har bedrivits i begränsad omfattning. Sedan den uppföljande granskningen genomfördes år 2015 kan vi, personalbytet till trots, notera följande iakttagelser:

- Bolaget införde Winst 2.0 år 2015 och beställarna har utbildats i det elektroniska systemet. Bolaget bedömer att beställarna är i behov av ytterligare utbildning.
- Inköpsadministratör är en ny roll på ekonomiavdelningen som kommer att arbeta med rapportering och uppföljning av inköpsverksamheten.
- Ekonomiavdelningen har med konsulthjälp utvecklat nya former för uppföljningen av inköpsverksamheten, inklusive avtalstrohet samt antal beställningar som baseras på inköpsorder i Winst.

Bedömning

Bedömningen är att bytet av inköpssamordnare har medfört att bolaget i begränsad omfattning har vidtagit åtgärder för att ta hand om de tre rekommendationerna. Därför har vi också genomfört begränsat med uppföljning under år 2016. Därav följer att rekommendationerna kvarstår.

Uppföljning av arkivhantering

Lekmannarevisorerna granskade år 2014 bolagets arbete med dokumenthantering och arkivbildning. Granskningen resulterade i att vi riktade följande rekommendation till bolaget:

Lekmannarevisorerna rekommenderar verkställande direktören att säkerställa att arkivet ordnas på ett sådant sätt att samtliga arkivhandlingar blir överblickbara och säkert ordnade så att arkivförteckning kan upprättas.

Iakttagelser

Bolaget har upprättat en arkivförteckning den 7 april 2016. Redovisningen av arkivet är i enlighet med den klassificeringsstruktur som utgör grund för bolagets dokumenthanteringsplan från år 2012.

Bedömning

Bedömningen är att bolaget har upprättat en arkivförteckning i enlighet med arkivmyndighetens regler från den 1 mars 1999 till och med den 31 december 2015. Mot bakgrund av att rekommendationen tillkom år 2014 bedömer vi att åtgärden svarar mot de regler som gällde då. Därför bedömer vi också rekommendationen som omhändertagen.

Vi har i denna uppföljande granskning inte bedömt om bolagets klassificeringsstruktur, arkivförteckning, arkivbeskrivning, dokumenthanteringsplan, gallringsbeslut och diarieplan möter Regionarkivets krav och vägledning från och med den 1 januari 2016.

Rekommendationer till dotterbolagen i koncernen

Följande rekommendationer har, efter granskning av verksamhetsåret 2016, lämnats av övriga lekmannarevisorer i koncernens dotterbolag. I övrigt hänvisar vi till respektive dotterbolags granskningsredogörelse.

Göteborgs Stads Parkerings AB

Område	Rekommendation
Grundläggande granskning	<p>Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att i mål och inriktningsdokument förtydliga att samverkan och dialog ska ske med processägare för de prioriterade målen.</p> <p>Lekmannarevisorerna rekommenderar verkställande direktören att i affärsplan och budget förtydliga hur samverkan och dialog ska ske med processägare för de prioriterade målen.</p>
Rutiner för köhantering	<p>Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att besluta om skriftliga regler för köhantering och villkor för tilldelning av parkeringsplatser på samtliga parkeringsområden.</p> <p>Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att tillse att bolaget efterlever Regionarkivets krav och vägledning från den 1 januari 2016 vad gäller klassificeringsstruktur, arkivförteckning, arkivbeskrivning, dokumenthanteringsplan, gallringsbeslut och diarieplan.</p>
Kameraövervakning i Göteborgs Stad	<p>Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se till att den egna verksamhetens kameraövervakning bedrivs på ett ändamålsenligt sätt.</p>

I övrigt bedömer vi att bolaget har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt att den interna kontrollen varit tillräcklig.

Förvaltnings AB GöteborgsLokaler

Granskningen av kameraövervakning i Göteborgs Stad visar att delar av bolagets verksamhet har brister som behöver åtgärdas. Därför lämnar vi följande rekommendation:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se till att den egna verksamhetens kameraövervakning bedrivs på ett ändamålsenligt sätt.

I övrigt bedömer vi att bolaget har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt att den interna kontrollen varit tillräcklig.

Älvstranden Utveckling AB

Område	Rekommendation
Styrning och uppföljning av projekt (År 2015 granskade vi styrning och uppföljning av investeringar)	Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att tillse att bolaget utvecklar ändamålsenliga rutiner för projektstyrning och säkerställer följsamhet mot rutinerna.
Uppföljning av representation (År 2014 granskade vi representation och har följt upp det varje år sedan dess)	Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att stärka den interna styrningen och kontrollen avseende attest av kostnader för representation.
Uppföljning av upphandling och inköp (Rekommendationen lämnades efter vår granskning år 2015)	Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att utreda förutsättningarna för hur upphandling och inköp ska hanteras i samarbetsprojekt med externa aktörer.
Uppföljning av dokumenthantering (År 2013 granskade vi dokumenthantering och har följt upp det varje år sedan dess)	Lekmannarevisorerna rekommenderar bolaget att snarast fullfölja det påbörjade arbetet med att ta fram en godkänd arkivförteckning för att följa gällande lag och gällande arkivreglemente i Göteborgs stad.

I övrigt bedömer vi att bolaget har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt att den interna kontrollen varit tillräcklig.

Lekmannarevisorernas uppdrag och rapportering

Den kommunala revisionen är ett lokalt demokratiskt kontrollinstrument med uppdrag att granska den verksamhet som bedrivs i kommunen. Lekmannarevisorer är förtroendevalda och utses av fullmäktige ur gruppen förtroendevalda revisorer (gruppen benämns som Stadsrevisionen). Lekmannarevisorerna har ett självständigt uppdrag att granska de bolag som helt eller delvis ägs av kommunen. I Göteborg utses i regel två lekmannarevisorer för varje bolag. Revisorerna är oberoende och granskar på fullmäktiges uppdrag och därigenom indirekt också för medborgarna.

Resultatet av lekmannarevisorernas granskning redovisas i granskningsrapport och granskningsredogörelse, en per bolag.

Revisorerna genomför också särskilda granskningar som i regel rör flera bolag och nämnder. Dessa redovisas i revisionsrapporter till fullmäktige löpande under året.

Revisorerna tar även varje år fram en årsredogörelse som sammanfattar all den granskning som gjorts i kommunen under det aktuella året.

Revisorernas rapporter hittar du på www.goteborg.se/stadsrevisionen.

Språkbruk och revisionstermer

När revisorerna har genomfört en granskning lämnar de ofta rekommendationer till de granskade nämnderna och bolagen. Ibland lämnar de även revisionskritik.

Rekommendationer lämnas då revisorerna ser brister i verksamheten. Rekommendationerna syftar till att utveckla och förbättra verksamheten.

Revisionskritik lämnas då revisorerna ser brister i verksamheten som är av mer allvarlig karaktär. Revisionskritik graderas genom begreppen erinran eller anmärkning. Anmärkning är allvarligast.

Under kommande år följer revisorerna upp vilka åtgärder bolaget eller nämnden har gjort för att följa revisorernas rekommendationer.

Stadsrevisionen

Postadress: Box 2141, 403 13 Göteborg

Besöksadress: Stora Badhusgatan 6, Göteborg

Kontaktcenter: 031-365 00 00, kansli: 031-368 07 00

stadsrevisionen@stadsrevisionen.goteborg.se

**Göteborgs
Stad**